

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยพะเยาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ทำความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ จังหวัดพะเยาตั้งแต่ปี 2555 และจัดตั้ง หน่วยงานจัดการการวิจัยเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยใช้ชื่อว่า ศูนย์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสร้างสรรค์ เพื่อจัดการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่โดยเฉพาะ

ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยพะเยาในบริบทที่เป็นมหาวิทยาลัยตั้งใหม่และเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวของจังหวัดพะเยา จึงตั้งปณิธานว่า “ปัญญาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน” และใช้โครงการเชิงกลยุทธ์ 1 คณะ 1 อำเภอ ขับเคลื่อนให้คณะลงพื้นที่เพื่อสร้างทักษะทางสังคมและให้บริการวิชาการ สร้างงานวิจัยเพื่อตอบปัญหาของชุมชน โดยมอบนโยบายและจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการให้ทุกคณะลงพื้นที่ เพื่อให้ผลิตผลงานการแก้ไขปัญหาสำคัญในพื้นที่ให้ต้นแบบ (Model) ต่อจากนั้นได้นำอธิการบดีลงพื้นที่ทุกอำเภอเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ปลายทางจัดการประกวดโมเดลที่สร้าง impact ในงานประชุมวิชาการ พะเยาวิจัย และมอบรางวัลให้กับคณะที่สร้างผลงานการขับเคลื่อนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2555 พบว่า ทุกคณะสามารถผลักดันให้เกิดผลงานหากแต่ยังไม่สามารถยกระดับงานให้เป็นผลงานที่สร้าง impact ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลอย่างชัดเจนนัก ในปี 2557 มหาวิทยาลัยพะเยาจึงได้พัฒนาโครงการวิจัย “พัฒนาคณะเพื่อพัฒนาพื้นที่ด้วยวิชาการ” โดยการสนับสนุนของ สกว. เพื่อให้เกิดการยกระดับงานวิจัยเพื่อสังคมในโครงการ 1 คณะ 1 อำเภอ โดยมีรูปแบบการสนับสนุนทุนวิจัยให้กับระดับคณะ และมีผลการทำงานใน 2 มิติ ได้แก่ 1) การพัฒนางานวิจัยเพื่อสังคมที่มี impact ของคณะต่าง ๆ และ 2) การพัฒนาการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อสังคมของแต่ละคณะ ในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาเส้นทางการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยไปขณะเดียวกันด้วย

ผลการดำเนินงานพบว่า สามารถสร้างผลงานได้ทั้ง 2 มิติ ได้แก่ 1) มิติของผลการวิจัย พบว่า สามารถพัฒนาให้เกิดโครงการวิจัยเพื่อสังคมได้ทั้งสิ้น 12 โครงการใน 12 คณะจากทั้งหมด 17 คณะ ของมหาวิทยาลัย (ในขณะนั้น) เกิดผลงานวิจัยที่มี impact ต่อชุมชนอย่างเด่นชัดในแต่ละโครงการ ผลงานวิจัยเด่นได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยาศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลจุน จังหวัดพะเยา ของคณะวิทยาศาสตร์ ผลงานวิจัยการคุ้มครองสิทธิชาวไทลื้อในจังหวัดพะเยาของคณะนิติศาสตร์ ผลงานวิจัยการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนด้านการป้องกันโรคเบาหวาน ด้วยอาหารตามวิถีล้านนา ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาของคณะพยาบาลศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดผลงานการบริหารจัดการน้ำ การสร้างองค์ความรู้และระบบกลไกการรักษาสิทธิของคนไร้สัญชาติและการใช้ระบบสุขภาพชุมชนในการป้องกันโรคเบาหวานและความดัน ตามลำดับ โครงการวิจัยทั้งหมดทำให้เกิดผลงานวิจัยนำไปใช้

ประโยชน์ 10 ผลงาน ผลงานวิจัยที่มีการนำเสนอและตีพิมพ์ผลงานระดับชาติ 2 ผลงานและผลงานวิจัย นำเสนอระดับนานาชาติ 3 ผลงาน เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ 4 ข่าวและรายการโทรทัศน์ 4 รายการ นักวิจัย รวมทั้งสิ้น 220 คน บุคลากรมหาวิทยาลัยพะเยา 193 คน นักวิจัยภายนอก 27 คน มีการบูรณาการเรียนการสอน 33 รายวิชา

2) มิติของการบริหารจัดการงานวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับมหาวิทยาลัย พบว่า สามารถสร้างเส้นทางการจัดการงานวิจัยเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยพะเยาได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ **ต้นทาง** การสร้างบรรยากาศทางวิชาการและพัฒนาโจทย์วิจัยที่มี impact ต่อพื้นที่ การสนับสนุนทุนวิจัยอย่างมีคุณภาพและมีธรรมาภิบาลจนเกิดความเชื่อมั่นและทำให้มหาวิทยาลัยร่วมทุนสมทบทุนวิจัยจำนวน 2,000,000 บาท **กลางทาง** ได้สร้างการรับรู้สู่สาธารณะและเปิดการเรียนรู้ข้ามคณะและสถาบัน **ปลายทาง** ได้สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และวัฒนธรรมองค์กร เป็นโครงการที่มีส่วนให้มหาวิทยาลัย position ตนเองเป็น **Community Engagement University** ในปี 2558-61 และจัดตั้งหน่วยงานจัดการงานวิชาการเพื่อสังคม ในชื่อว่า **ศูนย์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสร้างสรรค์** ขึ้นในโครงสร้างการบริหารของ มหาวิทยาลัยรวมถึงการสร้างต้นแบบงานวิชาการเพื่อสังคมจนเป็นต้นแบบของสถาบันการศึกษาอื่นในการศึกษาดูงาน อีกทั้งมหาวิทยาลัยพะเยาได้ใช้โครงการนี้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมงานบริการวิชาการและวิจัยของสถาบัน นำไปสู่การสร้างผลงานอย่างเป็นรูปธรรมได้แก่ เกิดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ บริบทของพื้นที่และสถาบันในหนังสือ **“พะเยา 2557”** และเกิดการถอดการเรียนรู้ของโครงการในหนังสือ **“พะเยาโมเดล 1 คณะ 1 อำเภอ”** และเกิดโครงการ **การปรับระบบและกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยและบริการวิชาการมหาวิทยาลัยพะเยา** ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มหาวิทยาลัยวางแผนการพัฒนาทางด้านการวิจัยและบริการวิชาการอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงได้ถอดความรู้จากโครงการวิจัยนี้เป็นบทความเรื่อง **1 คณะ 1 อำเภอ (โมเดล)** นำเสนอในที่ประชุมและหนังสือในหลายโอกาส **ระดับคณะพบว่า** มีการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อรองรับงานวิชาการเพื่อสังคมในหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น มีการตั้งคณะทำงานเพื่องานวิชาการเพื่อสังคมโดยเฉพาะ มีการพัฒนาโครงการต่อเนื่องแบบบูรณาการข้ามสาขาและคณะ มีการสร้างเครือข่ายและทักษะทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม มีการพัฒนาการบูรณาการงบประมาณของคณะ เป็นต้น

คำสำคัญ : มหาวิทยาลัยพะเยา การบริหารจัดการงานวิจัย งานวิชาการเพื่อสังคม

Abstract

The University of Phayao and The Thailand Research Fund (TRF) have collaborated on the Area Based Development Research in Phayao Province since 2012. Furthermore, the University's social research management center, or **Area-Based Creative (ABCreative)**, was established for the purpose of managing this Area Based Collaborative Research.

Moreover, the University of Phayao, as a newly established and the only one university in Phayao Province, determined to become the "**Wisdom for Community Empowerment**" and use the strategic project of One Faculty One District, in which the faculties were driven to do fieldwork to develop social skill, provide academic services, and conduct research to find solutions to community problems. Integrated policies and budget were allocated to all faculties for conducting fieldwork. The products obtained from this fieldwork were expected to be effective models for inventing problem-solving methods. Then, the University's President took part in the fieldwork conducted in every district to create inspiration. The competition of models which can make impact on the community was held in the academic conference of Phayao Research. The awards were conferred to the faculties which successfully created local mobilization. Although the project had been carried out well until 2012 and all faculties had successfully developed the products, it was found that their work had not made obvious, concrete impact as expected. In 2014, the University of Phayao developed the research project called "**Developing Faculties to Use Expertise to Develop the Local Areas**" which was supported by the TRF. The aim of this project was to develop social research studies in One Faculty One District project. The research fund was awarded to the faculties, and the research outcomes were expected to consist of these 2 dimensions: 1) the development of the faculties' social research which made impact on the society and 2) the development of social research management within each faculty. In the meantime, this project should be able to enable the University to establish the path for its social research management.

It was found from the project that the products comprised of two dimensions could be created, which include 1) Research Dimension: This project contributed to 12 social research projects from 12 out of 17 faculties of the University (at that time), and the research which made remarkable impact on the communities had been conducted. Some examples of outstanding research include **Science for Water Resource Management with**

Community Involvement of Joon District, Phayao Province by the Faculty of Science, **Protection of Rights of Dai Lue People in Phayao Province** by the Faculty of Law, **Development of Community Health System Focusing on Diabetes Prevention by Lanna Food in Mae Sai Sub-district, Muang District, Phayao Province** by the Faculty of Nursing. These projects brought about water management, construction of knowledge and maintenance of rights of stateless people, and use of community health system to prevent diabetes and hypertension, respectively. All of these projects produced 10 research studies which could be implemented, 2 studies which were presented and published nationally and 3 studies which were presented internationally. The projects were published in 4 newspapers and broadcast on 4 television programs. Total 220 researchers, comprised of 193 staff of the University of Phayao and 27 external researchers, participated and 33 courses was integrated in these projects.

2) Research Management Dimension: This could be divided into 2 levels. The first was **the University Level** where the path of social research management has been systematically established. The path consists of **the Start Point** at which the academic environment was created and the research questions which were expected to make impact on the areas were set up. The research was funded and supported with quality and good governance. It was ensured that the products obtained from the research were worthwhile, so 2,000,000 baht was given by the University as funding. At **the Midway Point**, public awareness was created and learning across faculties and institutes was fostered. At **the End Point**, learning culture and organizational culture were constructed. The project enabled the University to position itself as Community Engagement University in 2015-2018. The center for social academic service management, called **Area-Based Creative (ABCreative)**, was established within the administrative structure of the University. Social academic models have been created for the benefit of the study of other institutions. Furthermore, the University of Phayao adapted this project in the analysis of overall process and outcome of its academic services and institutional research, which led to the concrete research such as the analysis and synthesis of the context of the areas and institutions in **“Phayao 2014”** book and the analysis of the lessons learned in **“Phayao’s Model of One Faculty One District”**. Also, it led to the project of **the Adjustment of System and Mechanics of Research and Academic Service Management of The University Of Phayao**, which was an essential part fostering the University to plan a full and complete development of research and academic services. The lessons learned from **One Faculty One District**

(Model) were presented in many conferences and published in various journals. As **for the Faculty Level**, it was found that there were various forms of development of the system and mechanics for social academic works, which include the establishment of a particular commission responsible for social academic works, the continuous and integrated development of the project across the fields and faculties, the construction of network and social skill, and the development of the faculties' budget management.

Keywords: University of Phayao, Research Management, Social Academic Service